

Van straffen naar oplossen

Niet eens zo heel lang geleden keken we anders tegen schulden aan. Wie schulden had kon rekenen op gevangenisstraf of zelfs amputatie en slavernij. Destijds werd er duidelijk anders met schulden omgegaan dan nu. Vaak hard, soms ook menselijk. Beslag en ontruiming hoorden er in elk geval bij. Daar keek niemand echt van op.

ROMEINS

In de Romeinse tijd kon als straf voor een kleinere schuld een lichaamsdeel, bijvoorbeeld een vingerkootje worden geamputeerd. Bij grotere schulden kon de schuldenaar verplicht worden tot (tijdelijke) slavernij voor de schuldeiser. Het waren praktische oplossingen in een tijd waarin er een stevige straf stond op het niet betalen van schulden. En waarin mensenrechten nog geen issue waren.

ENGELS

In Engeland kon je met grotere schulden in de cel belanden. 'Niet betalen van schulden tolereren we niet', was toen de boodschap. In die tijd was het leven harder, iedereen moest vechten om te overleven.

NEDERLAND

In Nederland is de regel dat de schuldenaar met al zijn bezittingen aansprakelijk is voor zijn schulden. De basis daarvan ligt in de wetten die we in de Napoleontische tijd invoerden. Als er niet werd betaald werden die bezittingen van de schuldenaar verkocht of volgde een huisuitzetting.

FAILLISEMENTSWET

De faillissementswet onderschreef deze uitgangspunten in 1893 nogmaals. De bezittingen van de failliet werden verkocht om de schulden zoveel mogelijk mee te voldoen. Als dat te weinig geld opleverde om álles te betalen, bleven de schulden staan. Er kon een akkoord met de schuldeisers worden gesloten om de schulden definitief af te kopen, maar dat gebeurde in de praktijk zelden.

HULP

Hulp kwam in die tijd uit de gemeenschap. Familie, kerk of vrienden hielpen je aan eten als je geen werk of geld had. Veel kerken hebben nog een 'broodpoortje' waar brood aan de armen werd uitgedeeld. De voedselbank avant la lettre. De ontvanger moest wel aantonen dat hij écht niets anders had.

NORMAAL

Tot in de jaren 90 van de vorige eeuw waren beslaglegging op inboedels en ontruiming van huurhuizen logische gevolgen van het niet betalen van schulden. Ik weet nog dat bij ontruiming burens langsliepen die veroordelend mompelden dat je de huur gewoon moest betalen, logisch dat je anders werd ontruimd!

WSNP

In 1998 werd de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen ingevoerd. Voor het eerst was er een wettelijke regeling waarmee iemand die zijn schulden niet kon betalen zicht

kreeg op een schone lei: een schuldenloze toekomst na óf een minnelijke schuldsanering óf een schuldsanering met tussenkomst van de rechter.

VERSCHUIVEN

Sinds die tijd zien we dat we van straffen voor schulden opschuiven naar oplossen. Inmiddels weten we dat er veel factoren een rol spelen bij schulden. Life events, laagtaligheid, licht verstandelijke beperktheid maar ook fraude en opportunisme.

PROFESSIONALISERING

De schulden- en incassoketen is snel professioneler geworden. Mensen die niet kúnnen betalen moet je helpen en die niet wíllen betalen moet je dwingen, is nu het devies. Die scheiding is niet altijd even makkelijk te maken. Maar oplossingen zoals het Digitaal Beslagregister en vroegsignalering zijn stappen in de goede richting. En amputaties en gevangenisstraffen horen gelukkig al weer even tot een grijs - of beter: zwart - verleden.

Paul Otter is gerechtsdeurwaarder en bestuurslid van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG). De KBvG zorgt voor een goede beroepsuitoefening door de gerechtsdeurwaarders bij de uitvoering van hun taken, met oog voor beide partijen. Paul blogt regelmatig over actuele zaken.